

מסורת הש"ס

(א) [קדושין כט. וט"ג],
(ב) לניל כו: [וט"ג], (ג) סוכה
מח, (ד) שם מנחות סח,
(ה) [סוכה מח. ע"ש],
(ו) עירובין לג, (ז) [בבבסי
דהכא וכתום סוכה דף מח.
ד"ה אי נמי מוכח דלא היה
גרמאס בחמתקין] (ח) [ז"ל
אמר רבן], (ט) כמ"ל: אלאור,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא יכירא כ"ו
חושב לשמאל יבנה סמוך
לשקיעת החמה:

הגהות הגר"א

[א] נב' תקיעת יובל דוחה
ס' גז"ל:

מוסף רש"י

מצות עשה שהזמן
גרמא. שהזמן גרמא
לה שפוטא [קדושין כט.].
לתקיעה ולברכות. דכתיב
למחר תשע ברכות צום
הכפורים על יובל [עמ"ד כו:]
שהיו נמי אחרים ציוה"פ
של שנה היוכל מלכות זכרונות
שופרות [עמ"ד כג.]. במקדש
שבמה. מדרשין מ"ב
משמחת לפי ה' אלהים
שבעת ימים [קדושין כג.] ולא
נגזלו' י' ימים [סוכה מח.].
ובמדינה. ציוה"פ שפ"ס
הוא כנגזלים [שם]. ושיהא
יום הגף. כל עומר דייט
ע"ז גזנן, כולו אסור.
נחמ, ובעוד המקדש קיים
מקדש העומר היו אולגין
חמץ בו צום, עכמ"ל עד
הצילאס, וכשחבר היום מותר
מן המורה משאלי המורה,
דלמחר מנחתא [סח.]. מוכח
אמר עומר עד ע"ס כחמץ
הוא אומר עד ע"ס היום
אמר דייטא היום המורה,
וכמו אחר אומר עד
הצילאס, ה' יכל, גזנן
דליא עומר עד הצילאס
וזמן לילית עומר עד ע"ס,
ואמר ר' יוחנן כן וכל ע"ס
כל היום דמפרש עממא
גממא [סוכה מח.]. מהרה
יבנה בית המקדש. ויחזור
דבר לזכור, דהשתא קרינא
ניה עד הצילאס, ואי הו
הניגז מחרתה לאטל כהארי
מורה דקין מורה אטל למשל
נמי גזנתי ויאמרו אשתקד
מי לא אכלנו יום [סוכה
שם]. דמיבני איתמא. ה' יכל
השתא דמיבני איתמא יבנה,
איתמא גממא המלכה דליא
למחר לאסור חמץ כל היום
דלמחר לכן יוחנן כן וכל
למחר השתא כל היום משום
קרינא דהוא יומא [שם].
אילמא דאיבני החמה
שלא נבנה עד יום ט"ו עמ"ל,
המשך בעמוד הבא

רבינו חננאל

ועם בית דין. כלומר, זו
התקיעה שחל להיות [בשבת]
אינה אלא בפני [בית דין]
לבד וזהו ירושלמי. מוכיח
רבא דעור ואת היתה ירושלמי
יתירה על יבנה שכל עיר
שיהא רואה או שומעת כול.
פירוש לא תני רואה אלא

ועם צום דין. הוא דמקעינן: אלא דאילו ציוה"פ תוקעין. צצנת
יחידים שאין שלוחי צ"ד והא מילתא חסרה ממחנותין ומינעני לן
למראה הכי: צין צומן צום דין. עד שש שעות שהיו צום דין יושבין:
צין שלא צומן צום דין. שהלכו לצמחין: איכא דמסני לה וכו' מאי
ועם צום דין. [בפני צ"ד] דקאמר רב
הונא צומן צ"ד דהא ליכא לפרושי
האי ועם צ"ד בפני צ"ד דהא ככל
ארלכס כתיב [ויקרא כה:] וצרה לא
היו תוקעין. כשחל להיות צצנת אלא
צ"ד הגדול של סנהדרין הגדולה
המקדשין את החדשים ורבי אליעזר
היא: כי מסיים שניא דליצורה כו'.
ואף צ"ט שחל להיות צצנת דלכתי
נקט יבנה: אלא לאו דאילו ציוה"פ
תוקעין. היחידים צין צומן צום דין
כו': לא לעולם צומן צ"ד והכי
קאמר ציוה"פ כל יחיד ויחיד תוקע
צומן צ"ד אפי' שלא בפני צ"ד וצרה
פני צ"ד אין שלא בפני צ"ד לא:
אימאמר נמי. כרז הונא: אין תוקעין.
יחידים ציוה"פ ציוה"פ אלא צומן צ"ד
יושבין צמקומן והתוקעין תוקעין ככל
העיר: ננערו לעמוד. נעקרו
ממוסעס כדי לעמוד וליקן:

ביתנא' בראשונה היה לולב ניעל

נמקדש צצנה. דכתיב
(שס כג) ושמתחת לפני ה' אלהים
צצנת ימים וצמדיה יום אחד דכתיב
(שס) ולקחתם לכם ציום הראשון:
ושיא יום הגף כולו אסור. יום
הנפת עומר כולו אסור לאכול מן
החדש [מדרש] ומלאכה משהאיר מורה
מותר דלמחרין צמנחות [דף סח.].
כתוב אחד אומר עד ע"ס היום הוא [ויקרא
כג] וכתוב אחד אומר עד הצילאס וגו'
[שם] הא כילד צומן הצית עומר ממחר
וצומן שאין עומר עד ע"ס היום ממחר:
גב' כי אעלה ארוכה לך וגו'.
ספיה דקרא ציון היא דורש
על לה: מאי עממא. גור עליה:
דאיבני אימא. שיהא לנו לחוש עכשיו
לך: הרי האיר מורה הסיר. דהא
לא היה מוכח: אלא דאיבני צממסר.
שהיה שהות לקצור צממאלי י"ט
והצילו למחר כמלכותו: מחלות היום
ולחל יספרי. השתא ולא לגזור
עליה רבן יוחנן אלא עד חלות היום
ואי נמי מורה יבנה ויאמרו אשתקד
מי לא אכלנו מחלות היום ולהלן השתא
נמי ניכול שפיר אכלי ואפי' הרחוקים
מירושלים שלא ראו הקרבתו י' להם
לסמוך דודאי קרב כבר דאמר מר
הרחוקין היו מותרין צומן הצית
מחלות היום ולהלן כו': לא צריא
דאיבני סמוך לשקיעת החמה דחמסר
אי נמי דאיבני צלילה. רבן יוחנן חושב
לשמא יבנה (א) לשקיעת החמה או
צילל ששה עשר צח"ל הלילה או סמוך
ללקרו שלא יהא שהות לקצירתו
והצנצו צצנצו של קלאין ועממיתו
הרחקתו והקרבנו עד חלות ואי הו
רגילי למיכל חמץ מחלות היום צומן
הזה אמי למיכל נמי ההוא יום הכי
לן צמסכת צצנצות (דף טו): דאין צנן צממ"ק לא צ"ט ולא צלילה הני מילי צנן צידי אדס אכל צנן העמיד לצל צידי שמים הוא:

יום טוב פרק רביעי ראש השנה

ל

עין משפט נר מצוה

ה א מ"פ מ"פ מהל' שופר
הל' ט ופ"י מהל' שמיטה
ויובל הל' י:
ו ב מ"פ מ"פ מהל' שמיטה
הלכה י:
ז ג מ"פ שס הל' יא:
ח ד מ"פ מ"פ מהל' שופר
הל' א טו"ש א"ח ס'י
תקטף ספיק ג:
י ה מ"פ מ"פ מהל' שופר
הל' ג טו"ש א"ח ס'י לח
ספיק ג ג' תקטף ספיק ג:
י ו מ"פ מ"פ מהל' שמיטין
הל' יא:
יא ז מ"פ שס הל' י ופ"ב
מהל' שופר הלכה ט:
יב ח מ"פ מ"פ מהל' שמיטין
הל' יב:
יג ט מ"פ מ"פ מהל' שופר
הל' ט:
יד י מ"פ מ"פ מהלכות לולב
הלכה י וטו סנה ענין מד
טו"ש א"ח ס'ימן תרמח ספיק
א:
טו ב מ"פ מ"פ מהלכות
מאכלות אסורות הל' ג
סנה לאין קמח טו"ש י"ד
ס'י לג ספיק א [וטו"ש]
א"ח ס'ימן תפס ס'ימן י:
טז ל מ"פ מ"פ ס'ימן

תורה אור השלם

1. והעצרת שופר תרועה
בחדש השביעי בעשור
לחדש ביום הכפרים
תעבירו שופר בכל
ארצכם: ויקרא כה
2. כי אעלה ארוכה לך
ומפומותיך ארפאך נאם ה'
כי נדחה קראו לך ציון היא
דרש אף קל: וימיהו ל' י

רבינו חננאל (המשך)

איתמר שמיה דרבי לעולם
אין תוקעין אלא בזמן שבת
יושבין. בעי ר' זירא
גינערו בית דין לעמוד ונדון
דבר לעיין בו גינערו וחזרו
ונתשבו והאריכו בשיבה
מאי תוקעין אי לא, בית דין
יושבין בעינן והא איכא, או
דילמא בזמן בית דין בעינן
וכבר עבר, ועלתה בחיק.
ועוד זאת היתה ירושלים
כו'. תנו רבנן רואה פרט
ליושבת מבבל, כלומר, הנחל
מקום נמוך ואינה נראית מן
הכרך. שומעת פרט ליושבת
שאינה שומעת ציוה"פ
אינה שומעת. קרובה פרט
ליושבת חוץ לתחום. ויכולה
לבא פרט דפסיק ליה נהרא,
שאינה קרובה אינה
יכולה לבוא. וירושלמי והוא
שהיו כל הדרכים האלו
בה. רואה ואינה שומעת
כגון ירושלים למשל והעיר
מלמט, שומעת ואינה רואה
ההר מפסיק. ורואה ושומעת
[ואינה יכולה לבוא חוץ
לתחום רואה ושומעת]
קרובה ואינה יכולה לבוא
הנחל מפסיק. [מתנאי]
בראשונה היה לולב ניטל
במקדש שבעה ובמדינה יום
אחד משחרב הבית התקין
רבן יוחנן בן זכאי שיהא
ניטל הלולב במדינה שבעת
ימי החג וזכר למקדש, שנאמר
כי נדחה קראו לך ציון היא
דרוש אין לה, מכלל דבעיא
דרשה. ושיהא יום הגף כולו
אסור. פ"י שיהא יום הנפת
העומר והוא יום י"ו בניסן

וביבנה בפני בית דין אין ש"א בפני ב"ד א"א. והא דלא שמע
איניש קל אוניה מקל תקיעה דיחידאי היינו שהיו צאין
לתקוע צפני צום דין שלא שמעו תקיעת צום דין דלוחין שילאו אסור
להם לחזור ולתקוע דיש אסור צצנת דצנר לתקוע צחמס צצנת:
א"א לעולם בזמן בית דין. תימה
דמכל מקום קשיא ללישנא דרז
הונא לא אמר אלא צפני צום דין והכא
קמני איש צצנתו וי"ל שיפרש דהא
דקמני צצנולין איש צצנתו איובל קאי
ולא ארלכס השנה ומיהו אי גרסין
צצנולין צלל וי"ו ולא גרסין וצצנולין
לא יתכן לומר כן ושמה יפרש דהאי
צצנולין איירי ציוה"פ דוקא ומיהו
מכלל ארלכס [ויקרא כה] ככל מקום
שצנר ישראל איירי:
אין תוקעין אלא בזמן שב"ד יושבין.
פ"י צקונטרס ציוה"פ ונראה שאף
צרה"א אמת לאשמועינן דאפי' צפני צ"ד
אין תוקעין אלא כל זמן שיושבין:
ומתקלנו

וביבנה בפני ב"ד אין שלא בפני ב"ד לא איכא דמתני להא דרב הונא אהא
דכתיב יביום הכפורים תעבירו שופר בכל ארצכם מלמד בשכל יחיד
ויחיד חייב לתקוע אמר רב הונא ועם בית דין מאי ועם ב"ד יבזמן ב"ד
לאפוקי שלא בזמן בית דין דלא מתיב רבא תקיעת וא' ראש השנה ויובל
דוחה את השבת בגבולין איש וביתו מאי איש וביתו אילמא איש ואשתו
איתתא מי מיחייבא והא מצות עשה שהזמן גרמא היא (א) הובל מצות עשה
שהזמן גרמא נשים פטורות אלא לאו איש בביתו ואפילו שלא בזמן ב"ד
לא לעולם בזמן ב"ד מתיב רב ששת (ב) ישה הובל לראש השנה לתקיעה
ולברכות אלא שביובל תוקעין בין בב"ד שקידשו בו את החדש ובין בב"ד
שלא קידשו בו את החדש וכל יחיד ויחיד חייב לתקוע ובר"ה לא היו תוקעין
אלא בב"ד שקידשו בו את החדש וי"אין כל יחיד ויחיד חייב לתקוע מאי
אין כל יחיד ויחיד חייב לתקוע אילמא דביובל תוקעין יחידין ובראש השנה
אין תוקעין יחידין והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר כי הוה מסיים שליחא
דציבורא תקיעתא ביבנה לא שמע איניש קל אוניה מקל תקועיא [דירחיא]
אלא לאו [דאילו] ביובל תוקעין בין בזמן ב"ד בין שלא בזמן ב"ד ובר"ה
בזמן ב"ד אין שלא בזמן ב"ד לא קתני מיהת ביובל בין בזמן ב"ד בין שלא
בזמן ב"ד לא לעולם בזמן בית דין והכי קתני ביובל בזמן ב"ד תוקעין בין
בפני בית דין בין שלא בפני ב"ד בר"ה תוקעין בזמן ב"ד ובפני ב"ד איתמר
נמי א"ר חייא בר גמא א"ר יוסי בן שאול אמר רבי אין תוקעין אלא כל
זמן שביט דין יושבין בעי ר' זירא ננערו לעמוד ולא עמדו מהו ב"ד יושבין
בעינן ורואה איכא או דלמא זמן ב"ד בעינן וליכא תיקו: ועוד זאת היתה
ירושלים יתירה על יבנה וכו': רואה פרט ליושבת מבבל שומעת פרט
ליושבת בראש ההר קרובה פרט ליושבת חוץ לתחום ויכולה לבוא אסור:
למפסיק לה נהרא: [מתנאי] (א) בראשונה היה הלולב ניטל במקדש שבעה
ובמדינה יום אחד משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא
לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש (ב) ושיהא יום הגף כולו אסור:
גב' (א) ומגלן דעברין זכר למקדש דאמר קרא (ב) כי אעלה ארוכה לך וממכותיך
ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה מכלל דבעיא
דרשה: ושיהא יום הגף כולו אסור: מ"ט מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו
אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מורה עכשיו נמי ניכול ולא ידעי דאשתקד
לא הוה עומר האיר מורה התיר השתא דאיכא עומר עומר מתיר דמיבני
אימא אילמא דאיבני בשיתסר הרי האיר מורה התיר אלא דאיבני בחמיסר
מחצות היום ולהלן לשתרי דהא תנן (א) הרחוקין מותרין מחצות היום ולהלן
לפי שאין ב"ד מתעצלים בו לא נצרכא דאיבני (ב) בחמיסר סמוך לשקיעת
החמה אי נמי דאיבני בליילא (אמר) רב נחמן בר יצחק (ג) רבן יוחנן בן זכאי
בשיטת

אסור לאכול מן החדש, כדכתיב ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה וגו', ותנן העומר היה מורח במדינה
ושתי הלחם במקדש, ובזמן שהיה בית המקדש קיים היו יוצאין לילי יום י"ו בניסן והיו קורצין ומביאין אותו למקדש, העומר,
היו השועים בירושלם מותרין לאכול החדש אחר הקרב העומר מיד, והרחוקין היו מותרין מחצות היום ולהלן, שרבו
ברור הוא שאין ב"ד מתעצלין ולא בא חצי היום אלא שוראי נקרב העומר. ועכשיו שאין עומר אם יתירו לילי החדש
כשיחזור המזרח, חיישין אם יסארו העם במנהגם ויבנה בית המקדש לילי י"ו בניסן או סמוך לשקיעת החמה יום ט"ו
בניסן, וזהו להקריב ולא [והיה] ביום סיפוק לצאת ולקצור כלילה, מפני שלא נבנה אלא בשעה דחוקה, וצריכין לצאת
לקצור ולהביא ביום י"ו ולהכין ולהניח ולהקריב, ושמה א' יספיקו להקריב העומר אלא סמוך לשקיעת החמה. ומאחר
שנבנה הבית אסורין כל ישראל לאכול חדש ואינן מותרין בו אלא אחרי הקרב העומר. לפיכך התקין לן שיהא יום
י"ו בניסן כולו אסור שלא יכשלו כשיבנה הבית. פ"י דנפיש (א) הוה בית המקדש, כל מקום שצריך לומר לא היה בית
המקדש מחלף ותאני נפש הוה, כענין דקרי לסומה סני נהורא. ושאר השמעות פשוטה היא, מיהו והתורכנו להודיע כי
זו המשנה ששנוי משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי כו', עד אמר ר' יהודה הוא אסור
שנאמר עד עצם היום הזה וגו', זו המשנה היא במסכת מנחות פרק י' ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת מג' סאין כו'.